

ONDER ZOEKS PLAN

Mie Vibeke Holck–Clausen | Jan 18, 2025

Inhoud

Onderzoeksvraag anno januari 2025	3
Afbaking – onderzoekspraktijk en participanten	3
Relevantie en motivatie	4
Kernbegrippen	6
Belangrijkste bronnen	7
Bronnenlijst	10

Lees tip: Woorden in **blauw** zijn kernwoorden die ik in *Kernbegrippen* ga uitbreiden.

Onderzoeksvraag anno januari 2025

Hoe kan ik als begeleider een co-creatief werkproces uitvoeren met volwassene met een verstandelijke beperking binnen een houtatelier?

Subvragen: Wat is het eindproduct? Is er een eindproduct? Moet het eindproduct verkoopbaar zijn? Hoe zelfstandig kunnen de deelnemers werken? In hoeverre kunnen zij het zelfstandig uitvoeren? Is 100% zelfstandigheid echt het doel? Wie kan het en wie kan het niet? En waarom? Wie is *able* en wie is *disable*? En waarom? Denk ik vanuit een **ableism** blik? Hoe doen zij het in andere ateliers dan in een houtatelier?

Afbaking – onderzoekspraktijk en participanten

Ik ga het onderzoek uitvoeren op mijn werkplek De Stuiver bij Duinhelm vzw in Oostende. De participanten/deelnemers zijn cliënten van het houtatelier. Alle cliënten hebben een verstandelijke beperking en sommige cliënten ook een fysische beperking. Ik ga een co-creatief werkproces uitvoeren in een project geïnspireerd door art based research. Art based research is een methode dat kunst gebruikt waar de kunst veel doeleinden in het ontwikkelend proces hebben. Kunst kan een deel van het verzamelen van data zijn maar ook een manier om een probleem te oplossen. (Jokela & Huhmarniemi, 2019).

“Art based research refers to the utilisation of art in research in such a way that stakeholders and members of the organization or community can be included in the research, and tacit knowledge and experiences can be obtained from them, which are not conveyed through traditional qualitative research methods based on verbal and written language.” (Jokela & Huhmarniemi, 2019)

Het project is ontwikkeld met mijn deelnemers in een co-creatief project. Ik vind het co-creatieve element belangrijk en kan daardoor niet vanaf het begin alle elementen van het project plannen anders valt het co-creatieve element er uit. Ik moet inspelen op de deelnemers en samen het project creëren. De deelnemers gaan een deel van de “ontwerp vergaderingen” zijn waar de focus op creatieve handwerk gerichte processen als idee ontwikkeling, mock-up, het

maken, evaluatie ligt. De cliënten zijn de makers gedurende het proces en ik ben “enkel” de facilitator/ondersteuner/begeleider in het begin.

Ik zou graag verschillende reeds bestaande ontwerpproces modellen uitproberen om te zien als er al een structuur bestaat dat de deelnemers in het ontwerpproces ondersteunt. Dit kunnen de Deense modellen; *FIRE-modellen* (Rohde & Olsen, 2013) of *Kreativiteitsmodellen* (Tanggaard, 2016) zijn.

Subvragen: Welk ontwerp model ga ik gebruiken? Moet ik het aanpassen? Moet ik zelf een model maken? Zijn modellen echt nodig?

Deze modellen en mijn plannen gaan er vanuit dat de cliënten deel wil nemen in het ontwerpproces. Meerdere aannames zijn dat ze het kunnen. Ik kom van een able view – ik kan het aan kinderen leren dus waarom zouden zij het niet kunnen? Ik kom met de hypothese dat: Ik kan mijn cliënten ondersteunen en begeleiden in het ontwerpproces zonder te veel controle te nemen maar wel de juiste hoeveelheid van hulp bieden. Mijn cliënten gaan trots zijn op hun eigen werk en dat zij iets van nul hebben gemaakt dat verkoopbaar is (en/of waardevol in een andere context).

Het onderzoek kan uitgebreid worden naar andere ateliers of andere vergelijkbare werkplekken of buitengewone scholen met kinderen met een verstandelijke beperking. Dat is ook een deel van de relevantie en urgentie van dit thema. Gaat dit onderzoek elementen van universele kennis bevatten of is het enkel toepasbaar bij mijn eigen cliënten in het houtatelier?

Relevantie en motivatie

De visie van mijn werkplek Duinhelm klinkt (in ingekorte versie) zo:

“Duinhelm wil vanuit een houding van respect en gelijkwaardigheid, professionele ondersteuning bieden aan mensen met een, voornamelijk, mentale beperking [...] Duinhelm streeft kwaliteit van leven na. Wij willen dat mensen zoveel mogelijk kansen krijgen om zelf inhoud en vorm te geven aan hun leven, voor zover mogelijk in gewone omstandigheden en volgens gewone leefpatronen. [...]

streeft naar een volwaardige deelname van haar cliënten aan de maatschappij. Deze keuze heeft een impact op beslissingen en methodieken die bij de ondersteuning worden geboden.” (Duinhelm vzw, z.d.)

Een co-creatief onderzoek met focus op het geven van kansen om zelf vorm te geven, om de cliënten deel te laten nemen aan de maatschappij en om gelijkwaardigheid na te streven is relevant binnen mijn werkplek. Wij zijn maar één van de vele organisaties die dagbesteding aanbiedt. Dit onderzoek kan ook relevant zijn voor andere organisaties die werken met volwassenen met een verstandelijke beperking. Deze andere organisaties kunnen ook bronnen zijn voor mijn eigen onderzoek want misschien zijn ze al bezig met ontwerpprocessen waar de cliënten een deel van het volledige proces zijn.

In artikel 8 *Bevordering van bewustwording in Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap* (2008) van de Verenigde Naties in de Universele Rechten van de Mens staat er dat de Staten moesten maatregelen nemen “om de bewustwording van de mogelijkheden en bijdragen van personen met een handicap te bevorderen.” (§1.c.) en “de erkenning van de vaardigheden, verdiensten en talenten van personen met een handicap en van hun bijdragen op de werkplek en arbeidsmarkt te bevorderen;” (§2.a.iii.). Als werkplek moeten wij daarom ons best doen om de vaardigheden en talenten van de cliënten te ontdekken en gebruiken.

Waarom wil ik dit onderzoeken? Er is een algemene relevantie maar wat is mijn persoonlijke motivatie? Ik wil graag mijn nieuwe doelgroep/werk beter leren kennen en mijn “oude” kennis gebruiken in een nieuwe context als dat kan. Maar meestal wil ik de doelgroep leren kennen. Daarnaast wil ik hun kunnen en niet kunnen, onderzoeken. Ik wil mijn waarden als handwerk/design leerkracht voor kinderen tussen 8-13 jaar vanuit Denemarken in mijn nieuwe praktijk met volwassene met een verstandelijke beperking met een leeftijd tussen 21-60-jarige leeftijd in België onderzoeken. Waarden als creativiteit, ontwerp, handwerk, design, proces, esthetiek, schoonheid, geduld, vertrouwen in het proces. Mijn persoonlijke ontdekking als leerkracht-nu-werkbegeleider met focus op openheid, kennis, samenwerking en co-creatie. Ik wil gelijkaardige of totaal andere werkplekken bezoeken en hun begeleiders en cliënten vragen hoe het werkt bij hen. Wat doen zij en kan ik het gebruiken op mijn eigen werkplek of enkel in mijn eigen ontwikkeling als werkbegeleider?

Kernbegrippen

Nederlands	English	Dansk
co-creatie	co-creation	
handwerk*	craft	håndværk
ambacht*	handicraft	kunsthåndværk
beperking* / verstandelijke beperking	disab* / special needs / disablement / intellectual disability	handicap / funktionsnedsættelse /
gemeenschap / maatschappij /	society / community / civic engagement / public participation	samfund / fællesskab / deltagelse i X
ontwerp* / ontwerp proces / productontwikkeling / creatief proces / design / creativiteit*	design / design process / product development / creative process / creativity	design / design proces / product udvikling / kreativ proces / kreativitet
craft* / *craft	craft	håndarbejde
schoonheid / verkoopbaar / waardevol / esthetiek	beauty / sellable / valuable / aesthetic	skønhed / salgbar / værdifuld / æstetik
	ableism	
sociaal artistiek werk	social artistry / socially engaged practice	social kunst
ervaringsgericht onderwijs / authentiek onderwijs	experiential learning or education / authentic learning / learning based education	erfaringsbaseret undervisning / autentisk læring / autentisk læringsrum / autentisk undervisning
sociale werkplaatsen / beschutte werkplaatsen	sheltered workshop / work center	beskyttet beskæftigelse / beskyttet værksted

Ik wil nu twee kernwoorden verder uitleggen:

Co-creatie moet open staan voor individuele voorstellen en benaderingen. Het is een proces waar elke deelnemer komt met hun eigen ervaring, kennis en kunnen en dit gebruiken in het co-creatieve proces. Elke deelnemer komt met hun eigen doel. Een co-creatie kan daardoor meerdere doelen hebben als elke stakeholder iets anders zoekt in het project. (Vandael et al., 2018). Ten laatste pakt co-creatie “een ‘grotere uitdaging’ aan en helpt tegelijkertijd elke stakeholder om zijn of haar eigen doel(en) te bereiken” (Vandael et al., 2018).

Ableism is voordelen en discriminatie gericht op mensen met een beperking. Ableism is een (directe of indirecte) wens om de persoon met een beperking te genezen of normaal te maken. Hun beperking is gedefinieerd als inherent inferieur aan mensen zonder beperking. (Dunn, 2021). Ableism kan ook een positieve blik op de persoon met een beperking hebben maar “Nondisabled people may express explicitly favorable beliefs and feelings regarding disability while still harboring automatic, nonconscious, and decidedly negative (implicit) attitudes. They remain unaware that their implicit attitudes affect their behavior toward disabled persons, overriding any positivity tied to their explicit attitudes.” (Dunn, 2021)

In dit onderzoek moet ik bewust zijn van wanneer mijn manier van denken en doen gebaseerd is op ableism. Denk ik dat de deelnemers willen co-creëren en mee iets willen maken in een ontwerpproces vanaf het begin omdat ik denk dat zij alles kunnen, terwijl zij (en ik) nooit alles in de wereld gaan willen en kunnen? Co-creatie gaat een manier zijn van elke deelnemer om hun eigen doel in het project mee te brengen. Wij hoefden niet om hetzelfde te willen uit dit project en ik kies niet namens de andere deelnemers wat zij wensen.

Belangrijkste bronnen

Bron 1

Verschillende organisaties met relevante kennis op het gebied van kunst/cultuur/creativiteit/beperking Cello (Vught, Nederland) is een organisatie dat mensen met een verstandelijke beperking ondersteunt op vlak van wonen, werken, leren en vrije tijd. (Cello, 2025).

Egmont Højskolen (Odder, Denemarken) is een volkshogeschool met ‘assistenten’ en ‘borgere’. De ‘assistenten’ ondersteunen de ‘borgere’ met een beperking in het praktische deel van

het verblijf. Los daarvan zijn zij allemaal op de volkshogeschool om daar nieuwe dingen samen te leren. Focus is op ontwikkeling, leren, overwinnen en de gemeenschap. Om iets te geven aan de gemeenschap en daar iets uit te halen. (Egmont Højskole, 2025).

Demos (Brussel, België) is een kenniscentrum met focus op (onder meer) cultuur dat aanstuurt op maatschappelijke veranderingen voor een open, inclusieve en democratische samenleving die werkt aan gelijkheid en participatie. (Demos, 2014).

Spinaas (Oostende, België) is een sociaal artistiek label. Het biedt een platform voor inclusieve kunst waar iedereen deel mag nemen. De doelgroep is jongeren en volwassenen met (een vermoeden van) een verstandelijke beperking. (Spinaas, 2023)

Ithaka (Oostende, België) is een coachingcentrum dat antwoorden biedt op de vragen en noden van mensen met een vermoeden van een beperking. Zij werken op vlak van begeleid werk, atelier werk en wonen. (Ithaka, z.d.)

Bron 2

Craftsabilities is een project dat zoekt “to collaborate on knowledge exchange and gaining more insights into the needs of people with impairments and disability to enable them to contribute to their community through the production of art and craft artefacts.” (Craftsabilities, z.d.). Het is een samenwerking tussen SAFOD in Zuid-Africa en Loughborough University en Aston University in Engeland.

Bron 3

A History of Disability and Art Education is een boek dat werkt vanuit theoretische kaders over critical disability studies en kunsteducatie waaronder normaliteit, ableism en beperking. Het maakt analyses van de “conceptualisation of ability in art education and its relationship with disability.” (Penketh, 2023)

Bron 4

Als ik kies om een ontwerpproces te volgen, kan ik inspiratie zoeken in *Design Thinking Process Model Review* (Waidelich et al. 2018). Ik heb al twee Deense modellen genoemd maar er bestaan er veel meer. 35 verschillende ontwerpprocesmodellen worden in de review beschreven.

Bron 5

In de discussie: Moeten de producten die de deelnemers maken, verkoopbaar zijn of niet - zou ik Arturo Escobar's boek *Design for the Pluriverse* (Escobar, 2018) kunnen gebruiken. "Arturo Escobar presents a new vision of design theory and practice aimed at channeling design's world-making capacity toward ways of being and doing that are deeply attuned to justice and the Earth. [...] Escobar argues for the development of an "autonomous design" that eschews commercial and modernizing aims in favor of more collaborative and placed-based approaches." (Duke Press University, 2024).

Bronnenlijst

Cello (2025). URL: <https://www.cello-zorg.nl/>

Craftsabilities (z.d.) URL: <https://www.craftsabilities.org/>

Demos (2014). *Over ons*. URL: <https://demos.be/over-demos>

Duinhelm vzw (z.d.) *Over ons*. URL: <https://sites.google.com/cloudcamper.be/duinhelm/over-ons>

Duke Press University (2024) *Home → Books → Design for the Pluriverse*. URL: <https://www.dukeupress.edu/designs-for-the-pluriverse>

Dunn, D. S. (14/12 2021) Understanding ableism and negative reactions to disability. *American Psychological Association*. URL: <https://www.apa.org/ed/precollege/psychology-teacher-network/introductory-psychology/ableism-negative-reactions-disability>

Egmont Højskole (2025) *Om skolen*. URL: <https://www.egmont-hs.dk/om-skolen/>

Escobar, A. (2018) *Designs for the Pluriverse*. Duke University Press

Ithaka (z.d.) URL: <https://vzw-ithaka.be/nl/>

Jokela, T. & Huhmarniemi, M. (2019) *Art-based action research in the development work of arts and art education*. URL: https://www.researchgate.net/publication/335797712_Art-based_action_research_in_the_development_work_of_arts_and_art_education

Penketh, C. (2023) *A History of Disability and Art Education*. Routledge

Rohde, L. & Olsen, A. L. (2013) *Innovative elever – Undervisning i FIRE faser*. Akademisk Forlag

Spinaas (2023) *Wie zijn we?* URL: <https://spinaas.briekvrijetijd.be/wie-zijn-we/>

Tanggaard, L. (2016) *FAQ om kreativitet*. Hans Reitzels Forlag

Vandael, K., Dewaele, A., Buysse, A. & Westerduin, S. (2018) *Gids voor co-creatie*. Universiteit Gent & Ministry of Makers. URL: https://www.ugent.be/psync/nl/wat/projecten/cocreatie_gids.pdf

Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap / Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 3 mei, 2008

URL in het Nederlands: <https://www.vaph.be/sites/default/files/documents/vn-conventie/vn-conventie.pdf>

URL in het Engels: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>

Waidelich, L., Richter, A., Koelmel, B., & Bulander, R. (2018). *Design Thinking Process Model Review*. 1-9. DOI:[10.1109/ICE.2018.8436281](https://doi.org/10.1109/ICE.2018.8436281)

<https://www.vaph.be/sites/default/files/documents/vn-conventie/vn-conventie.pdf>